

Posudek na diplomovou práci

Posudek oponenta diplomové práce

Kognitivní profil u dětí s poruchou autistického spektra v mladším školním věku,

kteřou předkládá Bc. Adéla Krejčová

Poruchy autistického spektra (dále také PAS) reprezentují jedno z psychologických témat, o nichž se se v odborných kruzích v posledních letech velmi intenzivně diskutuje. Rovněž laická veřejnost se o této problematice dozvídá stále více informací, je to téma do jisté míry atraktivní svou nepochopitelností až děsivostí, mezi laiky koluje množství mýtů a nepřesností. Samotní odborníci se snaží přesněji specifikovat symptomy, etiologii i adekvátní formy intervence. O dynamickém vývoji v této oblasti svědčí i změna pojetí PAS v jedenácté revizi Mezinárodní klasifikace nemocí. Na toto vše reaguje autorka posuzované práce, která se snaží svým příspěvkem obohatit odborné poznání o dětech s PAS.

Diplomová práce je tradičně členěna na teoretickou a výzkumnou část (bohužel druhá jmenovaná není zachycena v obsahu, titul je jen na příslušné straně v textu). Teoretická část je rovněž členěna na dvě klíčové kapitoly. První z nich se věnuje vývojovým charakteristikám období mladšího školního věku, což byla cílová skupina studie. Druhá kapitola se vcelku logicky v souladu se zaměřením práce zabývá poruchami autistického spektra. Autorka oba texty zpracovala na základě poměrně rozsáhlého množství odborné literatury. Zpočátku se sice více odkazuje na české, spíše učebnicové tituly, postupně však informuje stále více o výzkumných i přehledových studiích, které byly v nedávné době publikovány v odborných periodících, a tak přináší v práci aktuální a relevantní informace. Oceňuji také, že autorka pracovala s poslední revizí Mezinárodní klasifikace nemocí (ICD-11), ač ještě není přeložena do českého jazyka, ani oficiálně v tuzemsku vydaná. Je ovšem zapotřebí na ni být odborně připraveni.

Text je psán spíše stručnějším jazykem, jednotlivá témata jsou nezřídka rozebírána v rozsahu jednoho či dvou odstavců. Stručnost sdělení je někdy natolik výrazná, že ve větách chybí podmět a přísudek, jde spíše o heslovitá vyjádření (např. první věta kapitoly 1.2.1, text v odstavci o deficitech exekutivních funkcí – snad strana 24, elektronická verze není číslována). Zmíněná zhuštěnost až heslovitost textu je bohužel poněkud na škodu celkovému vyznění práce. Nepokládám za zcela vhodné hovořit v titulku první kapitoly o „Vývoji dítěte v mladším školním věku“, neboť v textu rozhodně nejsou postiženy všechny klíčové složky vývoje, resp. některé jsou jen naznačeny. Navíc jde o velmi rozsáhlé vývojové období, některé kapitoly se ještě odkazují na mladší vývojové etapy. Obsah sdělení by tak měl být spíše rozšířen, ale zdá se být naopak redukován. Je otázkou do diskuse, jestli je opravdu dvanáct let ještě stále mladší školní věk. Navíc autorka sama posléze v textu o tomto věku hovoří jako o pubescenci.

Další příklady, kdy stručnost zastínila obsah lze nalézt také v druhé kapitole nazvané opět značně obecně („Poruchy autistického spektra“). V kapitole 2.1 se hovoří o modelech, deficitech, teoriích – vše je zmíněno v rozsahu jednoho odstavce a čtenáři by rozhodně ocenili intenzivnější zarámování do kontextu a větší provázanost textu. Proč jsou všechny tyto koncepce a přístupy zmíněny? Proč právě v této části textu a v daném sledu? Lze je nějak kategorizovat? Odpovědi si čtenáři spíše domýšlejí, či hledají mezi řádky. V podobném duchu je poněkud hůře pochopitelné, proč je zařazena kapitola 2.4.1 a 2.5.7 mezi informace o kognitivních projevech dětí s PAS. Chápu, že v obou kapitolách jsou popisovány

metody, jimiž lze kognici a související oblasti diagnostikovat, ale v druhé kapitole je zároveň samostatná subkapitola o diagnostice PAS, navíc obě metody jsou popisovány ve výzkumné části, neboť byly použity pro sběr dat. Text v tomto uspořádání působí poněkud roztržtější.

Výzkumná část diplomové práce má standardní strukturu, začínající stanovením cíle výzkumu a ukončenou diskusí nad výsledky. Výzkumný design působí logicky, je realizovatelný, nabízí zjištění zajímavých informací.

Autorka pracovala se čtyřicetičlennou skupinou dětí s PAS, které srovnávala s obdobně rozsáhlou skupinou dětí bez PAS (v textu by se hodilo spíše označení srovnávací skupina než kontrolní skupina). Toto rozhodně pokládám za úctyhodný počet respondentů, natož ve studii zaměřené na specifickou populaci. Jde o studii klinickou – takové studie mnohdy pracují s významně menším počtem respondentů. Sběr dat i jejich zpracování bezpochyby vyžadovaly množství času a energie. Analýzy získaných údajů proběhly za využití standardních statistických postupů, jsou prezentovány vcelku přehledně a uceleně. Autorka pak v samostatné kapitole shrnuje výsledky všech administrovaných subtestů a snaží se naznačit přesah zjištěných informací do praxe. Je jen škoda, že namísto popisu kognitivních funkcí a procesů, což by korespondovalo s názvem práce, jsou výsledky interpretovány podle jednotlivých subtestů zadaných diagnostických metod.

Celkově lze konstatovat, že předložená práce naznačuje zajímavé informace o dětech s poruchami autistického spektra. Na kvalitě jí však ubírá, že informace v teoretické i výzkumné části nejdou více do hloubky, nejsou zpracovány komplexněji.

Na závěr otázky:

1. Mohla by autorka popsat kognitivní profil dětí s poruchou autistického spektra, jak je uvedeno v titulu práce? Navzdory všem údajům v textu je profil spíše jen naznačen, výzkumná část shrnuje výsledky diagnostiky a rozdíly mezi výzkumnou a srovnávací skupinou, přesnější charakteristiku profilu trochu postrádám.
2. Přiznám se, že mám mnohé výhrady k použití metody WISC-III (v diskusi autorka uvádí, že metoda je „mírně zastaralá“, což bych pokládala za laskavý a zdrženlivý komentář dané metody). Napadají autorky nějaké novější diagnostické nástroje, které by s vysokou pravděpodobností také přinesly spolehlivější a přesnější údaje o sledované cílové skupině?

Bc. Adéla Krejčová předložila práci, která splňuje požadavky kladené na diplomové práce. Doporučuji, aby se stala předmětem obhajoby na katedře psychologie FF UK v Praze.

Doporučené hodnocení: velmi dobře

Praha 20. 6. 2020

doc. PhDr. Lenka Krejčová, Ph. D.